

Theater Na de Dam
Atelier

HET VERHAAL VAN LILY

Thema's: Concentratiekamp, Roma- en Sintivervolging, Uitsluiting (racisme en discriminatie)

Locatie: Woerden

Door: Sanne Dorrepaal en Niek Dekker

Dit is het verhaal van Lily, een meisje uit een rondtrekkende Sinti familie. Tijdens de oorlog wordt ze opgepakt en naar concentratiekamp Auschwitz gebracht. Ze vertelt over leven voor en tijdens de oorlog, en hoe ze de tijd na de oorlog meemaakte, toen ze in Woerden terecht kwam en haar identiteit als Sinti opnieuw ontdekte. De centrale vraag in de voorstelling waaruit dit verhaal komt, is 'Wat gebeurt er met een volk als die onderdrukt wordt?'

PERSONAGES LILY
ES COMMANDANT

Deze tekst kan gespeeld worden door 3 of 4 spelers, die allemaal om de beurt een tekst van Lily uitspreken. Een iemand neemt de rol van commandant op zich.

SCENE 1

LILY Ik ben geboren in het oosten van Duitsland. Onderweg, ik kom uit een familie van rondtrekkende Sinti. We leefden met mijn ouders en zeven kinderen in een woonwagen van vier-en-een-halve meter. In de huiskamer stonden vier kleine stoelen, een tafel

en een kast voor de keukenspullen. We hadden een kachel waarboven vaak paddenstoelen te drogen hingen. Achter twee schuifdeuren stond een stapelbed. Wij sliepen onder en onze ouders boven.

Er klinkt muziek, de spelers dansen uitbundig met elkaar. (Suggestie: maak gebruik van muziek uit de voorstelling:

<https://www.youtube.com/watch?v=Py7352EgSrE>).

LILY Ik herinner me de heerlijke zomeravonden we braadde een varken aan het spit. Rond het kampvuur vertelde we elkaar spookverhalen. Altijd had wel iemand een gitaar bij zich. Er werd muziek gemaakt, gezongen en gedanst. Als kinderen dronken we stiekem de glazen van ons ouders leeg als die aan het dansen waren.

De spelers dansen met veel energie. Tijdens de tekst komen ze langzaam maar zeker tot stilstand.

LILY Discriminatie kwam toen nog niet veel voor onder de gewone bevolking. Wel werden we soms lastiggevallen door politiemensen. In de jaren daarna werd ik soms geweigerd op een school door mijn afkomst. We werden steeds vaker weggestuurd. Uitgescholden op straat. Op een dag werd mijn vader gearresteerd. Twee jaar later kwam de militaire politie mij halen. Drie dagen later zat ik in een concentratiekamp.

SCENE 2

LILY Bij aankomst in Auschwitz stonden er tien mannen met tatoeagepennen. Nummers werden aan de lopende band aangebracht. Ik bleek Z-561 te zijn. Ik vroeg nog waar die Z voor stond, al begreep ik eigenlijk wel. 'Op iedereen die hier binnenkomt, moet aangegeven worden tot welk ras hij behoort of welke

misdaad hij begaan heeft.' Zigeuner zijn was kennelijk een misdaad in de ogen van de Duitsers. Ik had het gevoel dat ik de rest van mijn leven alleen nog maar een nummer was.

De spelers gaan op een rij staan, met uitzondering van de commandant.

- LILY** Waarom staan we hier?
- LILY** Er waren zeven mensen ontsnapt uit het concentratiekamp. Als vergelding moesten wij in rijen gaan staan.
- COMMANDANT** Je hebt het aan je eigen volk te danken dat je hier staat. Een aantal van jullie was niet tevreden over onze gastvrijheid en is gevlucht. Zolang die zigeuners niet gevonden zijn, blijven jullie hier staan.
- LILY** Het ging maar door. 15 uur. Een nacht. Een dag. Nog een nacht.
- LILY** Alstublieft. Laat het ze volhouden. Wees bij Waltraud, wees bij mama, wees bij papoe, wees bij Schelein, wees bij Hanu, wees bij Gimpel, wees bij Kerscha
- LILY** Een voor een noemde ik de namen. Als ik ermee klaar was begon ik weer van voor af aan. Halverwege de middag van de derde dag hoorden we jeeps aankomen.
- COMMANDANT** Zo, zo, daar zijn ze dan weer. Zijn we niet goed genoeg voor jullie geweest. Dan zullen we daar maar direct verandering in brengen. Wij willen alleen maar tevreden gasten in ons midden hebben. Kijken jullie. Allemaal kijken.

De spelers kijken naar boven.

LILY We zagen hoe ze ondersteboven opgehangen werden. Hun hoofden werden rood, daarna paars en tenslotte bijna zwart. Het was afschuwelijk. Vanaf die dag durfde niemand meer een soldaat tegen te spreken.

SCENE 3

LILY Na mijn ontsnapping uit het kamp, ontmoette ik een Hollandse jongen. Met hem kon ik mee naar Woerden. Dat deed ik, al had ik geen idee waar ik terecht was gekomen. Ergens in Woerden werd een groot bevrijdingsfeest gegeven. Ik hoorde ineens prachtige muziek. Ik danste.

Er klinkt weer muziek, Lily begint weer te dansen. De rest van de spelers doet niet mee. (Suggestie: maak gebruik van muziek uit de voorstelling: <https://www.youtube.com/watch?v=EiLb02TGXm8>).

LILY Voor hen die er niet meer waren en voor hen die op nieuwe plekken terecht waren gekomen. Even was ik weer een Sinti die al haar emoties in een dans kon leggen.

LILY Ik trouwde en kreeg vier kinderen. Toen ik op een morgen opstond en uit het raam keek, zag in ineens tot mijn verbazing een woonwagen staan. Een woonwagen in Woerden! Een oudere vrouw stapte uit. Ze droeg een traditionele Sinti-rok en had een beugeltas om haar middel. Ik voelde heimwee naar mijn oude leven. Zou ik naar haar toe lopen? Mijn eigen taal spreken? Vragen hoe ze de oorlog doorgekomen was?

LILY Ik bleef staan waar ik stond, mijn besluit stond vast. Mijn kinderen zouden nooit hetzelfde hoeven meemaken als ik. Niet dezelfde angst voor

politie mensen. Voor de overheid. Voor discriminatie. Ze zouden opgroeien in een huis. In de burgermaatschappij.

SCENE 4

- SPELER** Na de Tweede Wereldoorlog kwam er voor Roma, Sinti en Reizigers vanuit de overheid een uitsterfbeleid.
- SPELER** Dat hield in dat er steeds minder plek voor woonwagens beschikbaar was.
- SPELER** Er kwam letterlijk en figuurlijk steeds minder ruimte voor deze bevolkingsgroep.
- SPELER** Momenteel ervaren veel Sinti discriminatie en hun cultuur verdwijnt.
- SPELER** Wat gebeurt er met een volk als die onderdrukt wordt?

Deze scènes zijn gebaseerd op het waargebeurde verhaal van Lily Franz. Het komt uit de voorstelling 'Over-Leven', die in 2024 gemaakt werd in Woerden, door theatermakers Sanne Dorrepaal en Niek Dekker, samen met een groep jonge spelers. Op basis van gesprekken met familie van ervaringsdeskundigen, ontstond de centrale vraag van deze voorstelling: wat gebeurt er met een volk, cultuur of religie als zij lijden onder terreur, geweld, onderdrukking of vervolging? De makers hebben, met toestemming van Lily's zoon, bovenstaande scènes gebaseerd op het boek 'Lily, het unieke levensverhaal van een zigeunerin', opgetekend door Henny Clemens en Dick Berts.